

Evaluering
Kulturaftale-Kulturvereinbarung
Sønderjylland-Schleswig 2013-2016
November 2015

PROkultur
ProjektService

Anders Fonager Christensen
PROkultur ProjektService
Westerallee 17
24937 Flensburg

Inhold

1. Resume.....	3
2. Baggrund	7
2.1 Beskrivelse af Kulturaftale-Kulturvereinbarung Sønderjylland-Schleswig 2013-2016.....	7
2.2 Målsætning for Kulturaftale-Kulturvereinbarung Sønderjylland- Schleswig 2013-2016	8
3. Evalueringens formål og evalueringsdesign.....	11
4. Evalueringens resultater	13
4.1 Resultater fra interviews og spørgeskemaer fra kulturudvalgets medlemmer.....	14
4.2 Resultater fra interviews med kulturfaggruppens medlemmer.....	19
4.2 Resultater fra interviews med projektaktører	25
4.3 Opsummering af resultaterne.....	28
5. Anbefalinger og ideer for den næste periode.....	31
6. Temaer med yderligere behov for afklaring og diskussion.....	31
7. Bilag.....	32

1. Resume

Denne evaluering skal levere kritisk konstruktiv input til en ny Kulturaftaleperiode. Udsagn skal være af en kvalitet der kan danne grundlag for forhandlinger om en videre Kulturaftale.

Evalueringen beror på en kvalitativ, dvs. ikke-standardiseret undersøgelse, hvor der ganske vidst blev udviklet en række fastlagte spørgsmål, som respondenterne dog kunne svare frit på. Fremgangsmåden var, at der blev udført telefoninterviews og at der blev udsendt spørgeskema som blev udfyldt på egen hånd.

Interviewene blev gennemført telefonisk i perioden fra den 26.05.2015 frem til den 28.08.2015 og dokumenteret i protokoller.

Spørgeskemaerne blev sendt ud den 26.05.2015 og det sidste skema blev afleveret den 06.09.2015.

Evalueringsens centrale budskab kan sammenfattes i følgende korte formel:

Det gennemgående budskab i de foreliggende udtalelser:

.... 4 år er ikke nok

.... starten er gjort

.... nu må det gå videre

Efterfølgende bliver alle udtalelser sammenfattet og sorteret efter overskrifter.

Udgangspunkt og kulturaftalens rolle

- Udtalelserne henviser til, at der er en tydelig forskel i kulturen (kulturforståelse og kulturkonsum) på begge sider af grænsen.
- Udtalelserne henviser til, at et fælles kulturrum først kan vokse, når der opstår en gensidig forståelse for historien. „Historie“ er „kultur“ og præger den interkulturelle (D/DK) kompetence. Her har der frem til den nyere fortid stadig været ressentiments – mere på dansk side. Aktuelt kan der fornemmes en tydelig åbningsproces.
- Næsten alle adspurgte henviser til den gode udgangssituation på grund af det allerede bestående samarbejde, i særdeleshed det mangeårige arbejde med Interreg projekterne, ansøgningen omkring kulturhovedstaden Sønderborg og projekt Dybbøl 2014.

- Kulturaftalen er et vigtig bidrag i videreudviklingen af det grænseoverskridende arbejde. Kultur åbner op for økonomisk samarbejde. I den forbindelse er fokus på de unge generationer vigtig.
- Sprogbarrieren er stadig stor. I sammenhæng med støtteordninger er der sket tydelige udviklinger, uden for dette område er der stadig et stort behov.
- Kulturaftalen er en god start – målene blev kun delvist nået – men 4 år er heller ikke nok, for at skabe et fælles grænseoverskridende kulturrum– der skal bygges op på de positive resultater.
- Nogle danske interviewpersoner fremhæver, at Kulturaftalen er en dansk model og beskriver, at arbejdet indtil videre har fungeret meget godt og organiseret i den danske sammenhæng. I den grænseoverskridende sammenhæng er arbejdet nyt og har på den tyske side ført til bedre samarbejde blandt partner, mens det tidligere gode samarbejde på den danske side har lidt.

Indsatsområderne: Interkulturel kompetence, fælles kulturrum og talentudvikling

- Den interkulturelle kompetence er blevet væsentlig forbedret blandt kulturaktørerne, i særdeleshed hos de involverede i projekterne. Projekterne er nået ud til mange unge mennesker og det er en god investering i fremtiden
- Kulturaftalen har bidraget til kontinuitet i det grænseoverskridende kultursamarbejde.
- Alle involverede i Kulturaftalen er blevet styrket i deres forståelse for kulturaftalens målsætninger.
- Kendskab til kulturrummet på den anden side af grænsen er blevet tydelig forbedret. Det gælder dog primært kulturens aktører og i væsentlig mindre grad for kulturen brugere (publikum).
- Kulturaftalens målsætninger er endnu ikke nået ud til den „brede befolkning “ i større omfang.
- Alle projekter har klart bidraget til målsætningerne i Kulturaftalen – alle projektdeltagere har lagt sig Kulturaftalens vision på sinde og har levet dette i deres projekter.
- Alle projekter fastslår, at understøttelsen for projekterne tydeligt har højnet kvaliteten i det kulturelle arbejde og at nye (grænseoverskridende) kundegrupper er blevet nået. Publikum har reageret positivt på denne udvikling.
- Talentudvikling i projekterne har fungeret godt. Ikke desto mindre er der stadig behov for en diskussion om hvordan talentudvikling skal defineres. Drejer det sig om "at udvikle alle, for at opdage talenter?" Eller om "målrettet at udvikle talenter?" Dette er endnu ikke klart defineret i målsætningen.

Kulturaftalens synlighed

- Synligheden er blevet styrket , men kan stadig forbedres væsentligt.

- Men synligheden er størst tæt på grænsen og med stigende afstand fra grænsen aftager den tydeligt. Der er tydelig forskel på øst og vest områderne – østpå er der flere synlige kulturarrangementer.
- Der skal gøres mere for synligheden af det fælles kulturrum. Der kan „aldrig laves nok marketing“. Dette skal også ses på baggrund af at den kulturelle sektor er kompleks, med mange målgrupper og informationskanaler.
- Der skal gøres mere indenfor de forskellige målgruppers forskellige informationskanaler – de unge menneskers kanaler kan gøres mere attraktive.
- Det grænseoverskridende kulturrums „branding“ kan forbedres tydeligt – der findes „for mange“ forskellige aktiviteter med forskellige „logoer“, det fører ofte til forvirring.
- Aviserne burde igen berette mere eksplicit om det fælles kulturrum. Aktuelt beretter de for lidt.
- Kulturfokus hjemmeside er god – indhold kan forbedres, kan struktureres mere stringent og nå ud til flere brugere.
- Kulturfokus magasinet's cost/benefit-relation burde undersøges mere nøjagtigt.
- De enkelte projekter har brug for Kulturaftalens overordnede markedsføring. Det er netop denne støtte der hjælper, alene kan projekterne ikke skabe denne omfattende markedsføring.

Politikens rolle og udtalelser om administrationen

- Kulturaftalens operationelle arbejde og organisering vurderes efter nogle indledende begyndervanskeligheder klart med et „godt“.
- Der hersker almen enighed omkring de grundlæggende rollefordelinger i arbejdet: Det professionelle personale er i Sekretariatet, Kulturfaggruppen rådgiver og Kulturudvalget bevilliger aktiviteter hhv. tilskud.
- Arbejdet indenfor Kulturudvalget er allerede et instrument for udvikling af interkulturel kompetence. Det er godt at der findes den personlige udveksling, det styrker den ønskede udvikling.
- Kulturudvalget er mellemløbet til de regionale og lokale politikere. Alle medlemmer burde indtage denne rolle. En bred politisk opbakning i regionen for Kulturaftalen er nødvendig.
- Kommunerne kan i det „daglige kulturarbejde“ gøre mere for at understøtte Kulturaftalen, idet de formidler oplysninger over deres informationskanaler.
- Danske kulturudvalgsmedlemmer vil helst fælle strategiske og overordnede afgørelser efter „armslængde-princippet“, mens tyske medlemmer helst er med til de detaljerede afgørelser.
- Administrationen har organiseret sig fint efter problemer i starten, reglerne er lidt for bureaukratiske – administrationen burde få mere „armslængde“ – den burde være tættere på kulturmiljøet.

- En særlig udfordring er det store antal aktører, der har meget forskellige forventninger. Dette faktum og kravet om tosprogede dokumenter binder mange ressourcer som mangler andre steder for egne initiativer.
- Projekterne har gennemgående været tilfredse med arbejdet i administrationen. Ansøgningsformaliteterne var godt nok lidt bureaukratiske, men alligevel ikke komplicerede. Sekretariatets hjælp i ansøgningsprocessen var god, og personalet var venlig og åbn overfor alle spørgsmål.

Anbefalinger og ideer for den næste periode

- I flere tilfælde (i særdeleshed fra kulturfaggruppen) fremsættes forslaget at det vil være mere målsigtet at udvikle et eget Kulturaftale-Makroprojekt. Det kan bidrage til at lægge fokus på projekttemaer i områder der har behov for udvikling. I stedet for at vente på projektansøgninger kan der udvikles egne prioriteter og det er muligt at arbejde målrettet for synligheden indenfor regionen. Det sørger også for afgrænsning overfor Interreg projektet KursKultur. Partnere og partneradministrationer kan tages mere i ansvar gennem uddelegering af opgaver. Dette forslag vurderes meget forskelligt - der er både tilhængere og modstandere af en sådan tilgang.
- Der kan fokuseres mere på projekttemaer indenfor områder hvor der er identificeret behov for udvikling. I stedet for at vente på ansøgninger kan der udvikles egne projektideer.
- Børn og unge er morgendagens aktører – der kan lægges mere fokus på denne målgruppe.
- Indenfor området PR og markedsføring er øget aktivitet påkrævet. Mere synlighed på dette område fører til målet, på dette område „kan der ikke gøres nok“. Branding af det kulturelle arbejde på tværs af grænsen er forvirrende. En unik og genkendelig branding er nødvendigt, også for at bidrage til at kommunikationen bedre kan følge en „rød tråd“.
- Regelmæssige begivenheder (workshops, konferencer, etc.) kann befrugte samarbejdet mellem aktører og bidrage til dannelsen af netværk.
- Et stort regelmæssigt grænseoverskridende kulturarrangement kan styrke kulturrummet.
- Politikerne burde få mere information, f.eks. gennem en regionalkonference, som henvender sig specielt til politikere. Dermed kan der skabes mere opmærksomhed og acceptans.
- Fremtrædende ambassadører kan gøre reklame for det fælles kulturrum.
- Ansatte i kulturinstitutioner kan bidrage mere til synligheden. De skal aktivt involveres i det grænseoverskridende samarbejde, så de også bliver ambassadører for Kulturaftalen.
- Fagrådernes arbejde savnes. Flere respondenter ønsker, at denne aktivitet genoptages.

2. Baggrund

Efter en lang og omskiftelig historie mellem Danmark og Tyskland har der nu i årtier udviklet sig en fredelig sameksistens mellem parterne i grænseregionen. Staterne er både handels- og kooperationspartnere på nationalt, regionalt og lokalt område.

Kulturforskellene mellem den danske og tyske levestil kan fortsat mærkes på begge sider af landegrænsen. Grænseoverskridende samarbejde indenfor kulturområdet kan her i høj grad bidrage til en gensidig forståelse for den fælles kulturarv og for kulturforskellene. I de sidste 15 år har mange dansk-tyske kulturprojekter fundet sted, hvorigennem kulturinstitutioner og aktiviteter er gået fra at være "brobyggere" til at være motor for det grænseoverskridende samarbejde.

I den forbindelse er det vigtigt som eksempel både at nævne aktiviteter som Interreg-projekterne Kulturbro, KulturDialog og nu det nye KursKultur såsom kulturplatformen Kulturfokus eller projektet KulturBoost. Især den grænseoverskridende ansøgning omkring kulturhovedstaden Sønderborg har bidraget til at grænseområdet opfattes som en fælles kulturel region. Kulturaftalen Sønderjylland-Schleswig kan ses som resultat af dette mangeårige og kontinuerlige arbejde.

Et instrument indenfor kulturarbejdet er kulturaftaler, som er en almindelig fremgangsmåde i Danmark. En kulturaftale er en frivillig aftale, der indgås mellem kulturministeren og en gruppe af kommuner. Tilsammen udgør kommunerne i aftalen en såkaldt "kulturregion".

I følge det danske kulturministerium er formålet med en kulturaftale, med udgangspunkt i det tværkommunale samarbejde at sætte fokus på kunst- og kulturlivet i det pågældende område og sammen højne kvaliteten af såvel etablerede som nye kulturtilbud og -institutioner. Samtidig fungerer en kulturaftale som en samlet platform, hvorfra samarbejdet mellem statslige og kommunale kulturinstanser kan udfolde sig.

2.1 Beskrivelse af Kulturaftale-Kulturvereinbarung Sønderjylland-Schleswig 2013-2016

Den 10. april 2013 blev Kulturaftalen Sønderjylland-Schleswig undertegnet og dermed blev kulturaktiviteterne i den dansk-tyske grænseregion "officielt samlet". Aftalen skal styrke det fælles kulturområde og den fælles identitet henover grænsen. Tidsrummet for aftalen er fastlagt fra den 1. januar 2013 til den 31. december 2016.

Den herigennem opståede Kulturregion Sønderjylland-Schleswig ligger i den nordligste del af Tyskland og i den sydligste del af Danmark. Befolkningstallet er ca. 700.000, hvorfra ca. 450.000 er bosat på den tyske og ca. 250.000 er bosat på den danske side. Det samlede område har en størrelse på ca. 8.000 km².

I Kulturaftalen står skrevet, at Sønderjylland og landsdelen Schleswig gælder som udkantsområde i det pågældende land. Idet begge landsdele slutter sig sammen, kan de vise deres stærke sider og skabe vækst. Kulturen kan helt sikkert fungere som et slags lokomotiv for andre udviklinger og betydninger i regionen.

Kulturaftale Sønderjylland-Schleswig er den første formelle europæiske kulturaftale, hvor danske og tyske samarbejdspartnere bringer vidt forskellige strukturer og kulturer sammen, og hvor de interkulturelle kompetencer kommer i spil for sammen at skabe et mangfoldigt kulturliv.

Kulturaftalen er en aftale mellem følgende partnere på begge sider af den dansk- tyske grænse .

På dansk side:

- Haderslev Kommune
- Tønder Kommune
- Aabenraa Kommune
- Sønderborg Kommune
- Region Syddanmark
- Kulturministeriet i Danmark

På tysk side:

- Stadt Flensburg,
- Kreis Schleswig-Flensburg
- Kreis Nordfriesland

Det slesvig-holstenske Ministerium für Justiz, Kultur und Europa giver finansiell understøttelse til Kulturaftalen.

Kulturaftalen Sønderjylland-Schleswig kan betragtes som den første fase i en process, der forankrer det kulturelle samarbejde indenfor en formaliseret overenskomst henover den dansk-tyske grænse. Indenfor denne overenskomst garanteres en øget koordination, udvikling og sikring af kvalitet af partnernes indsats på kulturområdet.

Målet med aftalen er at etablere en Kooperation på kulturområdet på tværs af flere kommuner. Samarbejdet skal både skabe en merværdi for kulturaktørerne og -brugerne i regionen. Mentale barrierer skal nedbrydes og følelsen af fællesskab og fælles identitet skal styrkes. Kulturaktørernes selvbevidsthed skal styrkes, for at regionens enestående og stærke sider bliver synlig gjort. Også kulturbrugerne skal udvikle en fælles identitet og få lyst til at opdage den anden kultur.

En fælles fond, som garanterer en lige fordeling af midlerne i hele kulturregionen, sikrer finansieringen af projekterne indenfor Kulturaftalen. De kommunale partnere, Region Syddanmark og det danske Kulturministerie såsom understøttelse fra delstaten Schleswig-Holstein danner grundlag for fonden. Økonomien ligger årligt på ca. 4.500.000 DKK indenfor tidsrammen 2013 til 2016. Igennem Kulturaftalen flyder ekstra penge til kulturarbejdet til grænseregionen og sikrer dermed gennemførelsen af projekter.

2.2 Målsætning for Kulturaftale-Kulturvereinbarung Sønderjylland-Schleswig 2013-2016

Kulturaftalens målsætning starter med følgende vision:

„Vi vil med kulturen som mødested skabe en grænseoverskridende kulturregion, som med afsæt i mangfoldigheden og rummeligheden i regionen styrker de kulturelle kompetencer og bidrager til interkulturel dialog. Vi vil være rollemodel for tværgående kulturaftaler i Europa.“

På politisk-institutionelt plan blev følgende målsætninger formuleret i Kulturaftalen:

- understøtte kommunernes og kredsene/byens engagement på kulturområdet
- styrke samarbejdet mellem partnerne

- fastholde og udbygge den kulturpolitiske dialog og værdidebat mellem kommunerne, kredsene, Region Syddanmark og andre samarbejdspartnere
- sætte fokus på mål og resultater i stedet for detailstyring
- sikre en bedre ressourceudnyttelse gennem regional koordinering og arbejdsdeling på kulturområdet
- fremme og videreudvikle de kulturelle institutioner, produktionsmiljøer og aktiviteter i kulturregionen, der har fokus på kvalitet
- opsamle og videregive særlig viden og erfaringer på kulturområdet til gavn for andre kommende internationale kulturaftaler

For at sikre den målrettede gennemførelse af Kulturaftalen, er visionen forsynet med indsatsområder. Hvert indsatsområde er nærmere beskrevet ved hjælp af 2-3 bestemte mål. Målene er beskrevet således at effekternes resultat kan måles.

Nedenstående tabel beskriver de indsatsområder, som er blevet formuleret i Kulturaftalen.

Indsatsområde	Målsætning	Effekt mål
Indsatsområde 1: Fremme interkulturelle kompetencer hos børn, unge og voksne i kulturregionen Sønderjylland-Schleswig	Kulturen som centralt tema i skoler og børnehaver i kulturregionen	Samarbejde mellem relevante partnere
	Positiv udvikling af ungdoms- og subkulturen henover kulturelle, sociale og geografiske grænser	Fremmelse af interkulturelle kompetencer
	mere interaktion mellem borgerne i kulturregionen	Styrkelse af en fælles kulturforståelse
	Dialog (generationsoverskridende og henover kulturelle, etniske og sociale grænser)	Brug af kulturaktiviteter
Indsatsområde 2: Styrke og forankre Kulturregion Sønderjylland-Schleswig som fælles kulturrum	Befolkningstilvækst grundet være tilvandring med erhversarbejde som mål	Faktor „kultur“
	Mere rum for kultur	Styrkelse af samarbejdet mellem kultur og fagområderne så som sundhed, pensionister, børn og

		unge, byplanlægning og turisme
	alle kulturinstitutioner i kulturregionen skal med deres kulturtilbud samt formidling af disse synliggøre den grænseoverskridende aspekt	
	Større varetagelse af kulturtilbud gennem borgerne	Fælles markedsføring på begge sider af grænsen
	Bedre forståelse for den fælles kulturarv og historie og herigennem udvikling af en fællesfølelse	Fælles og øget markedsføring ved hjælp af traditionelle og nye medier
Indsatsområde 3: Styrke talentudviklingen blandt børn og unge på tværs af kulturelle, sociale og geografiske grænser i Kulturregion Sønderjylland-Schleswig	Forbedre rammebetingelser for talentudviklingen hos børn og unge	Partnerskab (både på det udøvende plan og på uddannelsesområdet) mellem kulturaktører, kunstere, lærer og pædagoger
	Skabe synergier, som fremmer et livligt og aktivt kulturliv	Tværfaglige uddannelsestilbud til lærer, børn og unge
	Større deltagelse af børn og unge ved programmerne. Tilbudene skal gå udover geografiske, etniske og sociale grænser	øget bekendtgørelse af uddannelsestilbud og aktiviteter omkring talentudvikling

Kulturdvalget Sønderjylland-Schleswig danner den politiske styringsgruppe i henhold til alle aktiviteter og projekter i kulturregionen Sønderjylland-Schleswig, deriblandt også denne Kulturaftale. Styringsgruppen fastlægger kultureregionens formelle ramme og bevilliger midlerne til de respektive indsatsområder samt projekterne.

Kulturfaggruppen Sønderjylland-Schleswig, der er sat sammen af repræsentanter fra partnernes kulturforvaltninger, rådgiver kulturaktørerne og hjælper med at koordinere projekterne, der skal fylde Kulturaftalens indsatsområder med liv.

For hvert indsatsområde blev der udnævnt et fagråd, som bedømmede projektforeslagene og selv også kunne komme med projektforeslag. Disse fagråd eksisterer imidlertid ikke mere.

Kulturaftalens sekretariat er ansvarlig for det daglige arbejde omkring Kulturaftalen såsom projektkoordination og markedsføring.

3. Evalueringens formål og evalueringsdesign

Denne evaluering skal levere kritisk konstruktiv input til en ny Kulturaftaleperiode. Det er fastlagt i Kulturaftalen at der senest den 01.03.2016 skal indsendes en evaluering til Kulturministeriet i Danmark, Land Schleswig-Holstein og Region Syddanmark. Resultaterne skal være af en kvalitet der kan danne grundlag for forhandlinger om en videre Kulturaftale.

Kulturfaggruppen har den 19.3.2015 besluttet at anbefale en extern evaluering og Kulturaftalesekretariatet har efterfølgende udliciteret opgaven.

Evalueringens formål

Grundlæggende er formålet med en evaluering følgende:

1. Opnå viden
2. Udøve kontrol
3. Skaffe transparence for at muliggøre en dialog
4. Dokumentere succes (legitimation)

Foreliggende evaluering omhandler hovedsageligt punkt 1., 3. og 4. Evalueringen stiler ikke mod en kontrolfunktion.

Evalueringen tager udgangspunkt i målsætningerne beskrevet i kapitel 2.2 under indsatsområder og tager højde for følgende kriterier:

Relevans

Er det, der bliver gjort, hensigtsmæssigt? Hvor stor er Kulturaftalens relevans hhv. betydning i henhold til regionens behov og prioriteter?

Målopfyldelse

Bliver Kulturaftalens mål opnået? Hvor stor er tiltagenes virkningsgrad sammenlignet med de satte mål?

Effektivitet

Bliver, set ud fra et økonomisk synspunkt, målene opnået gennem tiltagene? Hvor stor er de anvendte ressourcers effektivitet hhv. udnyttelsesgrad?

Virkning

Hvor stor er tiltagets bidrag i henhold til at opnå overordnede mål? Hvilken virkning har Kulturaftalen på den ønskede måltilstand sammenlignet med udgangssituationen?

Bæredygtighed

Hvor lang tid holder de positive effekter? Hvordan kan bæredygtigheden hhv. holdbarheden af de med Kulturaftalen opnåede resultater bedømmes?

Evalueringsdesign

Evalueringen beror på en kvalitativ, dvs. ikke-standardiseret undersøgelse, hvor der ganske vidst blev udviklet en række fastlagte spørgsmål, som respondenterne dog kunne svare frit på. Fremgangsmåden var, at der blev udført telefoninterviews og at der blev udsendt spørgeskema som blev udfyldt på egen hånd.

Følgende spørgsmål blev stillet:

1. Hvad var dine forventninger til kulturaftalen? I hvor høj grad blev disse opfyldt?
2. Indsatsområdernes mål?
  - a. Hvordan har Kulturaftalen styrket de interkulturelle kompetencer?
  - b. Hvordan har Kulturaftalen bidraget til det fælles Kulturrum?
  - c. På hvilken måde har Kulturaftalen bidraget til talentfremme?
3. Har Kulturaftalen bidraget til, at man har lagt mærke til kulturen på den anden side af grænsen?
4. Er du tilfreds med Kulturaftalens administration og organisering?
5. Har du været tilfreds med Kulturaftalens synlighed? Er der kanaler/målgrupper, som blev overset? Har du ideer til nye/andre tiltag?
6. Har du været tilfreds med den indflydelse, som du selv har haft på kulturaftalens gennemførelse?
7. Hvad skal efter din mening gøres anderledes i en ny kulturaftaleperiode?

Evalueringens målgruppe var personer, der direkte var involveret i Kulturaftalens gennemførelse dvs. medlemmerne i Kulturudvalget og Kulturfaggruppen samt udvalgte projektaktører fra de bevilligede projekter.

Følgende personer er blevet interviewet. De enkelte personer og tilordningen til interviews og spørgeskemaer blev fastsat af Kulturaftalesekretariatet:

Interviewede personer	Interview	Spørgeskema
Politikere fra Kulturudvalget Sønderjylland-Schleswig (Interviews med udvalget formænd fra de enkelte partnere, spørgeskemaer til de øvrige)	7	11
Kulturfaggruppe (Interviews)	9	
Projektaktører (Interviews – dog uden spørgsmål 2 og 6)		
There is still Light	1	

NoBorders Company	1	
folkBaltica Ensemble	1	
De-dä Musikschultag	1	
Orgelfestival Sønderjylland-Schleswig	1	
Die Möwe fliegt... nach Højer, nach Husum	1	
Ialt	22	11

Interviewene blev gennemført telefonisk i perioden fra den 26.05.2015 frem til den 28.08.2015 og dokumenteret i protokoller.

Spørgeskemaerne blev sendt ud den 26.05.2015. I første omgang blev kun få skemaer sendt retur og tre påmindelser var nødvendige, før det sidste spørgeskema kunne gennemgås den 06.09.2015.

Statistikken til spørgeskemaerne er følgende:

Gruppe	Mål	Status	Kvote
Kulturdvalg (18 personer) Interviews	7	6	86%
Kulturdvalg (18 personer) Spørgeskema	11	7	64%
Kulturfaggruppe (9 personer) Interviews	9	8	89%
Projektaktører (6 personer) Interviews	6	6	100%
Ialt	33	27	82%

4. Evalueringens resultater

Udtalelserne fra de forskellige interviews og svarene fra spørgeskemaerne blev analyseret i henhold til de forneden beskrevne punkter:

- Er forventningerne til Kulturaftalen blevet opfyldt?
(Kriterier: relevans / målopfyldelse)
- Er organisation og administration tilfredsstillende?
(Kriterie: effektivitet)

- Er synligheden af Kulturaftalen garanteret?
(Kriterier: virkning / bæredygtighed)
- Anbefalinger og ideer for den næste periode

4.1 Resultater fra interviews og spørgeskemaer fra kulturudvalgets medlemmer

Er forventningerne til Kulturaftalen blevet opfyldt?

(Kriterier: relevans / målopfyldelse)

De interviewede personer svarede næsten gennemgående, at de ikke havde for høje forventninger i starten. De var klar over, at Kulturaftalen henover grænsen ville være et pionerprojekt og udtalte sig om, at de var meget spændte og forventningsfulde omkring projektets output.

Alle beskrev udgangssituationen som værende positiv grundet i det allerede bestående samarbejde, især gennem det flerårige Interreg projektarbejde, ansøgningen omkring Kulturhovedstaden Sønderborg og projektet Dybbøl 2014.

Alle aktiviteter har bidraget til, at det grænseoverskridende samarbejde har udviklet sig positivt. Kulturaftalen skal viderehen sørge for, at kulturlivet bliver ved med at være en fast og pålidelig del.

Disse forventninger stemmer faktisk overens med målsætningerne (indsatsområderne) i Kulturaftalen. Ofte blev der formuleret, at der især i henhold til ungdommen forventes effekter.

Gennemgående bliver der sagt, at forventningerne overvejende er blevet opfyldt. Overdreven begejstring foreligger dog ikke, men næsten alle personer udtalte sig om, at "der er noget i bevægelse", at det fælles kulturarbejde "er kommet godt på vej". Enkelte interviewede overvejede forinden, om tiden er moden for et sådanne samarbejde. De kom dog til den erkendelse, at historiske ressentiments imidlertid ikke længere er eksistente.

Det største problem viser sig at være sprogbarrieren. Det fører stadig til, at det praktiske arbejde er møjsommelig dvs. kompliceret.

Overordnet bliver der med stor overensstemmelse formuleret, at der igennem arbejdet med Kulturaftalen er sat en god start – et frø er blevet lagt. For at forventningerne og målsætningerne kan opnås er én projektperiode dog ikke tilstrækkelig.

Efterfølgende bliver effekterne indenfor de enkelte indsatsområder betragtet.

Mål: interkulturel kompetence

Gennemgående vurderer de interviewede dette mål positivt. Den interkulturelle kompetence er blevet styrket. Dog er en differentiering ved analysen af udtalelserne nødvendig.

I projekterne og hermed hos kulturudøverne blev en tydelig styrkelse af den interkulturelle kompetence opnået. Hos kulturbrugerne (-konsumenterne) kunne dette ikke registreres.

Effekten af Kulturudvalgets arbejde bliver fremstillet positivt. Kulturudvalget i sig selv er allerede et interkulturelt projekt. Politikerne har lært hinanden at kende og dette bidrager allerede til, at den interkulturelle kompetence bliver styrket og at et fælles

kulturrum bliver etableret. Dog blev der også konstateret, at dette indtil videre foregår i et "lukket og beskyttet" rum. Udenfor dette "rum" er det stadig nødvendigt at manifestere denne udvikling. Den almene politiske bevidsthed i regionen tager indtil videre ikke stort hensyn til dette fælles kulturrum.

Kulturfagfolkernes samarbejde i Kulturfaggruppen bliver fremstillet positivt. De interviewede ser en god udvikling og formulerer flere gange, at især de "professionelle organisatorers" netværksarbejde bidrager til udviklingen.

Mediarbejdet (med indskrænkninger – se kapitel "Synlighed") bliver fremstillet som et positivt bidrag til styrkelsen af den interkulturelle kompetence. En voksende årvågenhed i henhold til emnet bliver iagttaget.

Mål: fælles kulturrum

Flere udtalelser beskriver, at borgerne på kulturområdet i henhold til et fælles kulturrum er rykket tættere sammen. Der kan nærmere tales om et fælles kulturrum end om et fælles erhvervs- eller uddannelsesrum. Kulturlandskabet bliver dog beskrevet som at være så heterogent, at der er lang vej til, at der kan tales om et fælles kulturrum. Yderligere er det vanskeligt at opnå dette mål, da kulturrummet er opdelt i mange små "rum" bestående af mange forskellige målgrupper og aktivitetetsområder. Dog er det her atter vigtigt at differentiere i analysen.

Hos kulturaktørerne i projekterne er et fælles kulturrum vokset. Hos kulturbrugerne (-konsumenterne) er dette indtil videre ikke blevet opnået. Her er der stadig stort potentiale for at udvikling kan finde sted. Selvom nye grænseoverskridende tilbud varetages i højere grad, går kulturbrugerne stadig hovedsageligt "kendte veje".

Også en geografisk differencering er nødvendig. Tæt på grænsen er synligheden af det fælles kulturrum større, mens den aftager jo længere væk man kommer fra grænsen.

Det er i denne forbindelse, at mediarbejdet anses for at være en meget betydelig faktor for at fange opmærksomheden. Selvom mediarbejdet har fundet sted, skal det viderehen udbygges.

Det bliver fremstillet positivt, at regionerne (dvs. kommunerne) er vokset mere sammen, selvom det viderehen gælder om at øge synligheden både hos de aktive i Kulturaftalen og helt hen til ikke involverede personer.

Mål: Talentfremme

Her vurderes hovedsageligt positivt og meget tit bliver projekterne folkBALTICA-ensemble og den Dansk-Tyske Musikskoledag nævnt.

Er organisation og administration tilfredsstillende?

(Kriterie: effektivitet)

Det operative arbejde og organisationen i Kulturaftalen anses entydigt for at fungere "godt". I starten var arbejdet ganske vist møjsommeligt dvs. kompliceret. Dog skulle der jo også skabes strukturer, der ikke fandtes forinden. Mange partnere fører til et komplekst system, der skaber udfordringer. Imidlertid fungerer det operative arbejde og organisationen godt, er udtalelserne enige i.

I denne sammenhæng er det vigtigt at nævne, at flere danske interviewede konstaterede, at de hidtidige "kun" danske kulturaftaler bygger på en betydelig mere

enkel struktur med langt mindre bureaukrati. Den nuværende struktur i arbejdet er et "stort apparat", som bliver beskrevet at være "lidt for bureaukratisk".

På begge sider af grænsen findes enkelte stemmer, der kritiserer det høje antal af møder. I det store og hele formuleres der dog, at netop arbejdet gennem møderne bidrager til den interkulturelle kompetence og til etableringen af et fælles kulturrum. Derfor har Kulturaftalen allerede haft en positiv effekt på kulturlivet i regionen.

Sekretariatets fremgangsmåde kan efter flere udsagn blive endnu mere professionelt – gerne mere simpelt og mindre bureaukratisk. Et dansk medlem formulerer som følgende: Arbejdet er "varmt overfor regler og koldt overfor projekter". Og dette skal ikke forstås som kritik, men skal anses som impulssetter til videre udvikling.

Flere gange bliver der nævnt, at det er en ulempe, at Kulturaftalens sekretariat ikke er en integreret del af kulturarbejdet. Et tættere samarbejde med det kulturelle miljø er ønskeligt.

Også her peges der igen på sprogbarrieren. Tosprogetheden i forvaltningsarbejdet betyder merarbejde. Og her tages ikke engang hensyn til, at der i grunden også burde tages højde for plattysk, sønderjysk og frisisk.

Flere interviewede beskæftiger sig en del med politikens rolle. Kulturudvalgets medlemmers opgave ville være at præsentere Kulturaftalens emner overfor den lokale politik. I denne sammenhæng blev der nævnt et eksempel, at 3 politiske medlemmer i en "Kreistag" (kommunalbestyrelse på amtsplan syd for grænsen) kender til Kulturaftalen, mens 56 andre medlemmer skal overbevises omkring arbejdets betydning. Dette er en stor udfordring.

De interviewede mener, at de har god mulighed for at tage indflydelse i arbejdet. Hvert medlem i kulturudvalget har rig mulighed for at indbringe sig i udvalgets arbejde. Til dels ønskes dog, at diskussionsformen kunne være mere prægnant hhv. mere effektiv. Beslutningskulturen er nu engang præget af gruppestørrelsen.

De fleste interviewede formulerede, at de anser det som rigtigt, at Kulturfaggruppen formulerer anbefalinger og Kulturudvalget tager beslutninger. På tysk side ønskes ikke, at dette princip bliver forandret. Derimod udtaler de danske medlemmer sig flere gange om, at de ønsker, at Kulturfaggruppen og forvaltningen for overdraget mere ansvar. Dette princip bliver beskrevet med det danske begreb "armlængdeprincippet".

Er synligheden af Kulturaftalen garanteret? (Kriterier: virkning / bæredygtighed)

Den overordnede holdning er, at synligheden er blevet styrket betydeligt. Dog kunne dette også være betydeligt mere. I denne sammenhæng bliver der også nævnt, at synligheden i grunden aldrig når sit optimum og er uafhængigt af, hvormeget aktivitet der foreligger.

Der bliver også nævnt, at synligheden er blevet øget hos kulturaktørerne, men hos kulturbrugerne (-konsumenterne) er effekten dog ikke særlig udpræget. Arbejdet i Kulturaftalen er indtil videre kun synligt for "insider" og i mindre omfang for den brede befolkning. Der blev formuleret, at det mere er den ældre årgang, der er god til at varetage Kulturaftalen og i mindre grad børn og unge.

I henhold til dette spørgsmål bliver der flere gange henvist til den geografiske differenciering. Især i Flensborg By iagttages der en stor effekt, hvorimod synligheden længere mod syd – men også nord for grænsen – aftager. Lignende fænomen kan iagttages fra øst til vest, hvor synligheden af Kulturaftalen aftager jo længere vestpå, man kommer.

Der findes talrige publikationer, f.eks. avisartikler, bidrag i sociale medier, Kulturfokus magasinet, Kulturfokus hjemmeside, etc. pp.. Dette fremstilles som positivt og relevant. Dog kunne PR-arbejdet være mere klart struktureret – her er der potentiale for optimering. Enkelte udtalelser frygter, at informationerne kun træffer de bevilligede projekter. Og der bliver postuleret, at kvartårlig informationsformidling ikke er tilstrækkelig. Effekten af Kulturfokus magasinet bliver af nogle interviewede betragtet som kritisk, andre derimod anser det som et vigtigt instrument rettet mod bestemte målgrupper. Der bliver påpeget, at en mere nuanceret betragtning af cost-benefit relationen sikkert er en god idee.

Overordnet anses synligheden for at være et komplekst tema. Ulempen ved det grænseoverskridende kulturarbejde er, at der eksisterer mange logos og begreber (Kulturdialog, Kulturfokus, Kulturaftale osv.). Et label med stor genkendelsesværdi kunne være en løsning – et unikt "branding".

En yderligere betragtning, der er blevet påtalt flere gange, er forskellen i synligheden udadtil (i kulturummet) vs. indadtil (i politikken og administration).

Hvad der angår den ydre virkning er det ovennævnte branding én af løsningerne. Det indadrettede arbejdet angående synligheden anses dog at være ligeså vigtigt og omfangsrigt. Der ønskes mere opmærksomhed hos den lokale politik og administration. Der ønskes, at kommunerne overtager mere ansvar omkring at fremme synligheden af det grænseoverskridende kulturarbejde gennem praktiske arbejdstiltag.

Anbefalinger og ideer for den næste periode

Den grundlæggende konsensus er: Det fælles grænseoverskridende kulturarbejde er med Kulturaftalen bragt godt på vej. Dette arbejde skal fortsætte, da fire år ikke er nok for at nå de fastsatte mål.

Efterfølgende drejer det sig således om udtalelser til perspektiver og nye ideer for det fremtidige samarbejde.

Projekter:

Delvis bliver der svaret, at der skal være krav til nye projekter omkring innovation. Dog er der også udtalelser der siger, at kontinuitet i det kulturelle arbejde og projekterne ville være mest målrettet, og at der derfor ikke obligatorisk kun skal satses på nye og innovative emner.

Ligeledes er der forskellige meninger om, hvorvidt det er små eller store projekter der er mest målrettede. Her viser der sig en bred vifte af meninger. Der er respondenter, der er mere tilbøjelige til projektfinansiering, mens andre heller ser at Kulturaftalen indtager en aktiv rolle i projektudvikling ved hjælp af store projekter. Dette er en diskussion som de involverede bør føre en videre aktiv debat omkring.

En del respondenter ønsker flere „skoleprojekter“ hhv. projekter, der involverer unge mennesker, da de er ambassadører for interkulturel kompetence i fremtiden.

Der burde gerne vælges projekter som har større afstand til grænsen eller projekter (hvh. projekttemaer), som kan betegnes som „svage“. Her skal det bemærkes, at effektkæden klart skal forblive i regionen. Desuden skal der etableres klare indikatorer for at forbedre målbarhed af effekterne.

Med hensyn til ansøgning og afvikling af projekter, er nogle af respondenterne af den mening at det kan organiseres med mindre bureaukrati.

Foreslag til aktiviteter:

Flere adspurgte foreslår at der arrangeres et „kulturmøde“ (f.eks i et forslag navngivet som „Slesvig dagen“ eller i analogi med det danske „Folkemøde“). Det kan organiseres som en grænseoverskridende festival, der bidrager til at etablere den fælles region

Der ønskes et regelmæssigt informationsarrangement specielt henvendt til politikere for bedre at kunne formidle mål og resultater af det kulturelle arbejde på tværs af grænserne .

Der bliver gjort et forslag til at etablere „ambassadører“ for kulturregionen i lighed med Grænseforeningens „kulturmødeambassadører“.

PR-arbejde:

I henhold til dette tema bliver der formuleret, at en stigning i aktiviteterne vil være påkrævet. Endnu mere synlighed er målrettet. Som tidligere nævnt, kan der på dette område „ikke gøres nok“.

Der skal fortsat arbejdes på at forbedre kvaliteten af PR-arbejdet.

Hjemmesiden Kulturfokus er god og den bør løbende videreudvikles.

Der bør tilstræbes en bedre integration af de forskellige initiativer i den kulturelle sektor, især i forbindelse med det nye Interreg-projekt KursKultur. PR-arbejdet har brug for en „rød tråd“ baseret på hele regionens kulturarbejde.

Administration:

Der anbefales at gøre kulturaftalesekretariatet til en integreret del af kulturarbejdet. En ny struktur kunne muligvis lægge det grænseoverskridende kulturarbejde i en hånd, om nødvendigt i form af at der etableres én koordinator.

Til dels bliver der ønsket mere „armslængdeprincip“. Dermed menes i overført forstand reducere af „bureaukrati“. Dog gives der ingen nærmere forklaring på hvordan dette konkret skal forstås. Her er der altså behov for diskussion, som først og fremmest tager udgangspunkt i de danske og tyske medlemmer af kulturudvalget.

Det er dog almen konsensus at rollefordelingen hvor kulturfaggruppen rådgiver og kulturudvalget tager beslutningerne er rigtig.

Politisk arbejde:

Her kan udtalelserne fortolkes således, at kulturudvalget godt nok er stort, men dét i sig selv er allerede et interkulturelt projekt.

Der burde oftere berettes om Kulturaftalens arbejde i de lokale politiske udvalg. Der skal gøres klart, at "kultur" er med til at løse samfundsrelevante problemer og udfordringer. I denne henseende er Kulturaftalen allerede en gevinst - det burde kommunikeres meget tydeligt.

Kommunerne hhv. de lokale myndigheder kan tages mere til ansvar omkring støtte til arbejdet i Kulturaftalen. Ansatte i kulturinstitutioner kunne gøres til ambassadører for det fælles kulturrum og kommunernes hhv. myndighedernes PR-medier kunne undnyttes bedre. Det gælder her altså om at opnå større forståelse for Kulturaftalen og at kræve mere understøttelse. Demed kunne det grænseoverskridende kulturarbejde blive bedre forankret i den kommunale arbejde.

4.2 Resultater fra interviews med kulturfaggruppens medlemmer

Er forventningerne til Kulturaftalen blevet opfyldt?

(Kriterier: relevans / målopfyldelse)

Respondenterne i kulturfaggruppen har overvejende formuleret meget konkrete forventninger, som stemmer meget godt overens med målene for de tre indsatsområder.

Også her blev der henvist til den historiske dimension, nemlig at det drejer sig om at genoprette den personlige bevidsthed og oplevede identitet der eksisterede frem til 1920.

Nogle danske interviewpersoner fremhæver, at Kulturaftalen er en dansk model og beskriver, at arbejdet indtil videre har fungeret meget godt og organiseret i den danske sammenhæng. Der blev arbejdet med store rummelige projekter, der blev fastlagt i forvejen på baggrund af en grundig analyse af udgangssituationen. Målet var at støtte regionens kulturliv der hvor der var blevet identificeret et behov.

Den nye grænseoverskridende Kulturaftale Sønderjylland-Schleswig definerer arbejdet nyt og har på den tyske side ført til bedre samarbejde mellem partner, mens det tidligere gode samarbejde på den danske side har lidt.

En stor del af respondenterne vurderer de indtil nu opnåede resultater som ikke helt tilfredsstillende. På papiret er målsætningen fin, men i praksis har Kulturaftalens arbejde endnu ikke opnået de forventede resultater. Dog bliver der samtidig også givet udtryk for, at der ikke kan forventes meget mere i en første Kulturaftaleperiode. Arbejdet med at lade et fælles kulturrum opstå er sat igang og udviklingen er en proces. Det som nu er opnået er første skridt på vejen og der er stadig et langt stykke vej at gå. Der understreges flere gange, at det er lykkedes at styrke kvaliteten af det kulturelle samarbejde samtidig med at Kulturfaggruppen nu arbejder tættere sammen.

Udviklingen af samarbejdet på et overordnet niveau svarer ikke til forventningerne. Det var et ønske, at Kulturaftalen skulle blive synlig „opad“, dvs. ind i politik og administration. Her burde der leveres mere information som kan skærpe Kulturaftalens profil og samtidig for at gøre det klart, hvor langfristet sådan en proces er. Dette må også ses foran den baggrund at politik hælder til at tænke i banerne „alt“ eller „intet“. Således er der fare for at der forventes en start fra „nul“ til „nu-alt“. Men erfaringen viser, at dette ikke er muligt.

Flere respondenter beklager, at Kulturaftalen er blevet et program for projektf finansiering. Der findes tre meget veldefinerede indsatsområder, som skal behandles. Kulturaftalen har frarøvet sig chancen for selv aktivt og strategisk at handle inden for disse aktivitetsområder. En respondent beskriver det således. „Aktiv, det ville være godt - reaktiv, sådan blev det“.

Gentagne gange bliver denne situation formuleret som en svaghed i gennemførelsen af Kulturaftalen, som også fører til at en afgrænsning til Interreg mikroprojekterne er vanskelig. Fokuseringen på ansøgninger betyder, at der blev brugt megen energi på at vurdere de indgåede ansøgninger og lave anbefalinger i stedet for at udvikle egne Kulturaftaleprojekter. Således blev der ikke opnået noget andet eller mere end hvad Interreg-projekterne også opnår.

Som et problem blev formuleret en hvis „regionalpatriotisme“ blandt regionens partnere, som for tiden forhindrer en overordnet udvikling. Men et fælles kulturrum kræver fælles tænkning. Hertil passer også en udtalelse om, at det var et krav at ekspertise skulle komme fra grænseområdet, men det ville muligvis have været mere hensigtsmæssigt at inddrage en udenforstående.

Kulturaftalen bliver sat i forbindelse med en lang række aktiviteter (f.eks Kulturfokus). Det kan virke forvirrende set udefra. At der findes forskellige sekretariater er også vanskeligt at forstå. Denne omstændighed besværliggør til dels også en god markedsføring.

Mål: interkulturel kompetence

Projekterne har klart bidraget til at styrke den interkulturelle kompetence. Projektdeltagerne og andre involverede kulturaktører har lært en masse om grænseoverskridende samarbejde og strukturerne på den anden side af grænsen.

Til gengæld kan dette resultat i et overordnet sammenhæng kun betragtes som en lille forbedring af den interkulturelle kompetence i regionen som helhed. Således er der i den forbindelse også kritiske vurderinger fra respondenterne.

Ikke desto mindre blev det nævnt flere gange, at det er lykkedes at nå mange unge mennesker med projekterne og det er en god investering i fremtiden.

Mål: fælles kulturrum

Der gives udtryk for, at det er en stor udfordring at forsøge at skabe et fælles kulturrum. Det kan ikke nås på 4 år, her er snarere et 20-årigt perspektiv nødvendigt. Grænsen er endnu ikke „gennemtrængelig“, og forøvrigt vil der aldrig kunne opnås 100% overensstemmelse nord og syd for grænsen.

Kulturaftalen har opnået at kulturaktørerne har fået en bedre forståelse for det fælles kulturrum. Det gælder dog ikke for den brede befolkning. Og dog er det fælles kulturrum i årenes løb blevet mere præsent, især også på grund af Kulturaftalens markedsføringen. Men også her er der kritiske udtalelser fra respondenterne.

Der ses et potentiale blandt de ansatte i kulturinstitutioner (f.eks museer). De kunne involveres mere i arbejdet og dermed blive ambassadører for det kulturelle arbejde på tværs af grænsen.

Mål: Talentfremme

Gennemgående bliver der givet udtryk for, at det er gode projekter der er blevet støttet. Udtrykkeligt bliver der henvist til folkBALTICA-ensemble og Dansk-Tysk Musikskoledag. Positivt blev det også set, at interessen for folkemusik kunne øges.

I denne forbindelse bliver der også givet udtryk for, at det er fint at folkBALTICA og Tønder Festivalen er blevet støttet, fordi disse arrangementer skaber opmærksomhed især blandt unge.

Overordnet blev der også påtalt at det er vigtigt at diskutere hvordan talentudvikling skal defineres. Drejer det sig om "at udvikle alle, for at opdage talenter?" Eller om "målrettet at udvikle talenter?" Det beskriver målsætningen indtil nu ikke nærmere. Her kunne fagrådet understøtte med anbefalinger.

Er organisation og administration tilfredsstillende? (Kriterie: effektivitet)

Den eksisterende orden og rollefordeling i Kulturaftalen bliver beskrevet men ikke vurderet eller kommenteret nærmere: I sekretariatet er det professionelle personale, Kulturfaggruppen rådgiver og Kulturudvalget bevilliger aktioner og tilskud.

Til dels bliver der nævnt, at en bedre struktur i henhold til „orden“ eller „koordinering“ eller „rollefordeling“ ville være ønskelig. Nærmere defineret bliver det dog ikke, der bliver blot i meget generelle vendinger givet udtryk for, at strukturerne i organisationen burde være slankere.

Tydelig er de eksisterende kulturelle forskelle i fremgangsmåden. De tyske deltagere er mere målorienteret, mens die danske er mere procesorienteret. Det fører lejlighedsvis til gnidninger. Det bliver dog hovedsagelig vurderet til at være „spændende“, og det gør Kulturaftalen til et „laboratorium“.

Generelt betragter Kulturfaggruppen sig som vigtig. De er de kulturelle specialister og har forbindelse til det lokale kulturliv. Uden deres netværk ville der ikke være nogen projekter. Derfor kan Kulturfaggruppen betragtes som „edderkoppen i nettet“.

I flere tilfælde er det blevet kritiseret, at „institutionen fagråd“ blev afskaffet for hurtigt.

Kulturaftalesekretariatet bliver tilskrevet gode kompetencer. Der blev godt nok nævnt at der var problemer i begyndelsen af arbejdet, som dog snart blev overvundet. Flere respondenter giver udtryk for, at det ikke er nemt for sekretariatet. Arbejdet er gentagne gange omtalt som „et administrativt monster“. Tosprogethed (størstedelen af dokumenterne, f.eks. dagsordener skal forfattes på to sprog) og de kulturelle forskelle binder mange ressourcer. Det daglige arbejde medfører en lang række af små opgaver. På denne baggrund har sekretariatet gjort et godt stykke arbejde.

En særlig udfordring er det store antal involverede, som har meget forskellige forventninger. Respondenter beretter f.eks. at den ene gang bliver sekretariatet kritiseret for at levere for få information blot for den næste gang at blive kritiseret for at levere for mange informationer. Det er ikke let at reagere tilfredsstillende på en sådan feedback.

En kritik går på, at der ønskes mere åben og aktiv kommunikation fra sekretariatet.

I den forbindelse bliver der henvist til det danske „armslængdeprincip“. Det ville have været ønskeligt, hvis politikken havde haft mere tillid til kulturens eksperter. Politik bør tænke strategisk og de professionelle hhv. administrationen gennemfører praktisk. Men indenfor Kulturudvalget, var dette dette princip, især på den tyske side, ikke så bekendt. Det har ført til, at sekretariatet har brugt mange ressourcer til behandling af projektforslag som skulle fremlægges i Kulturudvalget. Således er beslutningsprocesserne blevet for lange og for komplicerede og sekretariatet har derfor manglet tid til egne initiativer.

De ovennævnte omstændigheder betyder, at organisering og administration af Kulturaftalen ikke fungerer optimalt i den ønskede form. Der bliver flere gange ønsket, at sekretariatet (støttet af kulturfaggruppen) burde lægge mere fokus på netværk (netværksarbejde), projekt initiering, projektvejledning og markedsføring.

Den egen individuelle indflydelse vurderer medlemmerne af Kulturfaggruppen generelt som „god“. Dialogen i Kulturfaggruppen er god og en åben og ærlig diskussion er mulig.

Er synligheden af Kulturaftalen garanteret? (Kriterier: virkning / bæredygtighed)

Gennemgående bliver der udtalt, at det har fungeret godt, at bringe projektetaktører, dvs. kulturområdet sammen. De er blevet mere mobile i forhold til deres handlinger. De ved nu hvor de skal se sig omkring (f.eks. www.kulturfokus.dk) for at finde ud af hvad der sker på den anden side af grænsen, eller hvordan de kan gøre opmærksom på deres egne projekter.

I forhold til publikum, dvs. kulturellens konsumenter skal der stadig gøres meget for synligheden. Men der er gjort en god start som godt nok har brug for langsigtet kontinuerlig arbejde.

Respondenternes udtalelser omkring hvor stor synligheden i øjeblikket er blandt befolkningen er forskellige. Nogle rapporterer en betydelig forbedring i forhold til de seneste år, mens andre klager over, at der bortset fra hos de involverede aktører ikke er blevet flyttet meget.

Der findes enkelte udtalelser til, at selv fyrtårnsprojekterne stort set kun når ud til en lille svoret cirkel.

Flere respondenter fastslår at der er en geografisk differentiering i forhold til synligheden. Med udgangspunkt i Flensborg og det omkringliggende område er synlighed god, men den aftager tydeligt med stigende afstand fra grænsen.

Der bliver konstateret, at det på grund af strukturerne er sværere at involvere skolerne i Tyskland end i Danmark. Men netop her skal der gøres en indsats, for det er hos de unge potentialet for fremtiden findes.

Med hensyn til markedsføring diskuteres, at der kunne gøres mere for den grænseoverskridende markedsføring af arrangementer, og det selv om der allerede er blevet gjort meget. En respondent beskriver det således: „Det er sådan meget ”den stille eksistens”, som opnår en del, men ikke med de store PR armbevægelser.“ Også det grafiske niveau på informationerne vurderes til at kvaliteten kan videreudvikles.

Indtil videre har der manglet ressourcer i sekretariatet til lave et virkelig effektivt og intensivt PR-arbejde. Den nylige øgelse af ressourcerne i sekretariatet vil formentlig ændre på dette i fremtiden. Der er en forventning til, at der nu vil foretages et mere udadrettet PR arbejde.

En respondent bemærker, at der bør foretages en analyse af de krav der skal stilles til PR-arbejdet. Det gælder om at finde ud af hvor der er hvide pletter på kortet, både geografisk og tematisk for netop der at højne PR-arbejdet.

De grænseoverskridende kulturkalendere bør udnyttes bedre. Projektaktører har stadig for lidt kendskab til situationen på den anden side af grænsen. Og i særdeleshed de store kulturinstitutioner markedsfører deres arrangementer ofte ikke på tværs af grænserne.

Dette er Kulturfokus hjemmesidens opgave, men den er stadig ikke godt nok kendt; den har brug for flere brugere.

Kulturfokus magasinet betragtes delvist kritisk. Nogle respondenter giver udtryk for at cost-benefit-forholdet ikke fremlægges objektivt. Der sættes spørgsmålstejn ved, om magasinet blive læst. Enkelte udtalelser går på, at de betydelige ressourcer, der bindes her, kunne bruges bedre.

Der beklages at aviserne efter stop af Kulturdiallog-siden ikke længere beretter så omfattende om grænseoverskridende kulturarbejde. Hvor dog aviser er et vigtigt medium, der når ud til mange kulturbrugere.

De social medier betragtes som værende meget vigtige. Her er der dog i forhold til Kulturaftalen et stort udviklingsbehov hvad angår det grænseoverskridende kulturarbejde. Indtil nu – sådan er nogle udtalelser – er bidragene ikke frække og sjove nok.

Det bliver nævnt flere gange, at det nuværende branding af det fælles kulturrum er meget uklar og forvirrende. Vigtigt ville være et genkendeligt mærke, et klart label. Her er der stadig et betydeligt behov for diskussion, for at finde ud af hvilket „branding“ det grænseoverskridende kulturarbejde har behov for.

Der gives udtryk for at synlighed blive styrket gennem etablering af netværk, derfor burde der placeres et klart fokus på denne opgave. Netværk hjælper til at nå Kulturaftalens mål og Kulturaftaleorganisationen med dets aktører er „edderkoppen i nettet“.

Anbefalinger og ideer for den næste periode

Den grundlæggende konsensus er: Med hensyn til Kulturaftalen det fælles kulturrum skal der handles og tænkes langsigtet. Det er en proces og en stor udfordring og der er stadig mange byggepladser. På den positive side er, at der allerede nu findes mere åbenhed på både dansk og tysk side. Regionen har mere fokus på det grænseoverskridende samarbejde og det samme gælder også især for det politiske arbejde.

Efterfølgende drejer det sig således om udtalelser til perspektiver og nye ideer for det fremtidige samarbejde.

Analyse:

Der bør laves en grundig analyse af hvilke indsatsområder der har været relevante og effektive. Det er nødvendigt at lave en idékatalog, som skal opstilles i samarbejde med alle partnerne, således at partnerne føler sig tilstrækkeligt involveret.

Også en detaljeret analyse af nødvendighederne indenfor PR-arbejdet er meningsfyldt, for at skærpe fokus på de nødvendige behov.

Strategi:

Der bliver formuleret, at det ville være godt med en strategisk tilgang, der integrerer alle grænseoverskridende kulturaktiviteter („Holding Kulturfokus“).

Projekter:

En del respondenter giver udtryk for, at det ville være målrettet at udvikle et eget Kulturaftale-Makroprojekt. Dansk-tyske eksperter fra de forskellige kulturområder burde involveres for at definere store, rummelige, udviklingsegne fireårige projekter. Der kunne etableres underprojekter hvor der kunne sættes mere fokus på de nye mål. Der kunne arbejdes mere målrettet på synligheden for hele regionen (eller for en delregion, hvis det er målsætningen).

På denne måde kunne der udvikles nye projektemaer og -områder, som ikke findes hidtil, f.eks. „Kultur og Sundhed“. Det kunne også føre til helt nye tværfaglige tilgange. Og der vil være sikret, at „det samme“ ikke gentages.

Styring af projekterne kunne decentraliseres, muligvis således at hver Kulturaftalepartner kunne påtage sig ansvaret for et projekt eller et projektemne.

Der formuleret flere gange, at ansøgningsstyrede projekter burde placeres i Interreg-projektet KursKultur. Kulturaftalen burde lave store projekter.

Netværk:

En stærkere fokus på netværk og networking kunne være produktivt. At fremme netværksarbejdet blandt kulturaktørerne kan gøre sig betalt i det lange løb. Det kan evt. også føre til projekter der slet ikke mere har brug for finansielle tilskud.

Marketing:

Det er nødvendigt, at alle projektpartnere overtager ansvar for markedsføring, således at synligheden transporteres ud i alle „hjørner“ af regionen. Dette arbejde kan ikke alene overlades til sekretariatet. Det kan til gengæld regelmæssigt levere „materiale“ (billeder, fotos, tekster, etc.) som så kan bruges på partnernes og deres institutioners eller foreningers respektive hjemmesider.

De sociale medier har brug for nye idéer.

Branding:

En unik og genkendelig branding ville være nødvendig, også for at bidrage til at kommunikationen kan følge en bedre „rød tråd“.

Aktiviteter:

Kulturfagkonferencer kan øge synligheden.

Der kunne arrangeres „kulturmafia møder“ omkring forskellige emner.

Fremtrædende ambassadører kunne besøge projekter og aktører for at øge synligheden.

De ansatte i kulturinstitutionerne kunne bidrage til mere synlighed. De burde inddrages aktivt i det grænseoverskridende samarbejde. Således kunne de også blive ambassadører for Kulturaftalen.

Organisation / Administration:

Der kunne skabes mere „ejerskab“ blandt partnerne, hvis deres administrationer ville overtage bestemte opgaver i forbindelse med Kulturaftalen. Det ville nok ikke umiddelbart vække begejstring, men i de forudgående danske kulturaftaler blev det gjort, og det fungerede godt.

(se derudover også ovennævnte forslag under afsnittet „projekter“)

Et ofte nævnt tema er at beslutningsprocesser burde forkortes og bureaukratiseringen nedbrydes.

Region Syddanmark fremfører at de er den officielle kanal til det danske kulturministerium. Derfor har de brug for klare udsagn omkring, hvilke indsatsområder der skal prioriteres. I den forbindelse ønskes der efter evalueringen en fælles konference med alle partnere med henblik på at klarlægge den videre fremgangsmåde.

4.2 Resultater fra interviews med projektaktører

Er forventningerne til Kulturaftalen blevet opfyldt? (Kriterier: relevans / målopfyldelse)

Projektaktørernes forventninger omhandlede overvejende den konkrete støtte til projektarbejdet. De ønskede at lære strukturerne på den anden side af grænsen bedre at kende, de ønskede at bruge eksisterende kontakter, at udvide deres netværk og at etablere en frugtbar udveksling.

Der blev samtidig henvist til den sociale dimension af det grænseoverskridende samarbejde og der faldt sætninger som „grænsearbejde er afspejling af dagens verden“, „Interkulturel kompetence er dette århundredes nøglekompetence“ eller „Erhvervslivet har opdaget emnet kultur“.

En respondent karakteriserede Kulturaftalen som et top-down projekt. Generelt ville han have en vis skepsis over for sådanne projekter, men på grund af den grænseoverskridende mission i Kulturaftalen ville han i dette tilfælde bedømme fremgangsmåden positivt.

Kulturaftalens resultater bedømmes gennemgående meget positive. (Citater: „Tiltaget er super! Af stor betydning for regionen.“ / „Kulturaftalen var præcis vores forventning. En kæmpe chance for sammen at hæve kulturskatte.“ / „For os var Kulturaftalen et lykketræf - forventningerne blev fuldtud opfyldt!“).

Særligt de mindre projekter har brug for de „eksterne ressourcer“ for at gøre opmærksom på deres arrangementer. Her kan den positive effekt fremhæves som opnået gennem Kulturaftalens overordnede markedsføring.

Alle adspurgte projektaktører er enige i at støtten til deres projekter har bidraget til en betydelig stigning i arbejdets kvalitet og at de er nået ud til nye (grænseoverskridende) kundegrupper. Også publikummet har reageret positivt på denne udvikling.

Som et vigtigt element i Kulturaftalen nævnes flere gange netværksarbejde. Netværk er blevet udvidet og også dette styrker kvaliteten af det kulturelle arbejde gennem gode og nye impulser.

Respondenterne beretter at de i henhold til den praktiske gennemførelse af deres projekter er blevet styrket og de er blevet ledsaget fint i processen. Meget tilfreds var de projektinitiativer, der allerede eksisterede inden de fik støtte fra Kulturaftalen. De kunne med succes fortsætte deres udvikling og har efter egen udsagn opnået et klart spring i deres arbejdes kvalitet. Det vurderes som meget glædeligt, da der ellers er meget få finansieringsmuligheder for projekter, der ikke satser på nye og innovative elementer.

De projektaktører hvis projekter har at gøre med teenagere var yderst tilfredse med støtten og gav tydeligt til kende, hvilket lykketræf det er at have fået et løft for det grænseoverskridende ungdomsarbejde. Det er en fornøjelse at se, hvordan danske og tyske unge „leger“ sammen.

Ofte nævnes de sproglige barrierer som stadig findes. Men i alle projekter er dette problem blevet løst „på en eller anden måde“.

Som et manko blev det flere gange nævnt at fagrådernes arbejde ikke blev videreført. Det er en tabt chance for at pleje kommunikation med hinanden.

Er organisation og administration tilfredsstillende?

(Kriterie: effektivitet)

Respondenterne har gennemgående været tilfreds med administrationens arbejde. Formaliteterne ved ansøgningerne var godt nok lidt bureaukratiske, men alligevel ikke for kompliceret. Sekretariatets hjælp i ansøgningsprocessen var god og personalet var venlig og åben overfor alle spørgsmål.

En respondent udtrykte: „Perfekt! Sammenlignet med andre organisationer, er det rart og glædeligt at arbejde med Kulturaftalen og man kan fortsætte med at brænde for sagen“.

Er synligheden af Kulturaftalen garanteret?

(Kriterier: virkning / bæredygtighed)

Respondenterne formulere gennemgående, at Kulturaftalens arbejde har bidraget til at styrke synligheden af kulturen i grænseområdet.

Men samtidig er denne opgave også en proces der skal fortsættes, for her er der stadig meget at tage fat i.

Der formuleres at kulturaktører tidligere havde kendskab til hinanden, men heller ikke mere. Nu er der opstået nye netværk og en bedre forståelse for samarbejdet. Kulturaftalen har „smurt“ kommunikationen. Disse nye grænseoverskridende potentialer skal der sætter stor pris på.

Vurderingen er, at Kulturaftalen har indflydelse på samfund og politik. Men synlighed er endnu ikke udviklet nok. På aktørniveau, har den allerede sørget for gode resultater, men på publikumsniveau er samme resultat endnu ikke nået.

Såsom førhen respondenterne fra Kulturudvalget og fra Kulturfaggruppen bliver der også her vurderet, at med stigende afstand fra grænsen aftager synligheden af Kulturaftalen.

I henhold til PR-arbejde og marketing bliver der fastslået at et bredt og vellykket arbejde bliver påvirket af den meget komplekse situation med mange informationskanaler og målgrupper. En yderligere overvejelse er, at man bliver „oversvømmet“ af informationer og at det derfor er svært at nå frem til kunden. Her må der satses på permanent „gentagelse“, og der skal holdes gang i processen. Det kræver en masse ressourcer. Det er en opgave som de enkelte projekter og aktører ikke kan klare, men som kan løftes fælles i forbindelse med Kulturaftalen.

Der findes en masse informationskanaler, såsom aviser, hjemmesider, Facebook og meget mere. Der skal især tages hensyn til de nye teknologiske udviklinger.

Detaljerede henvisninger blev der givet omkring hjemmesiden „kulturfokus“. Det er et godt initiativ og synligheden er også givet, selv om der stadig er potentiale for udvikling. På den danske side bliver der derudover godt nok konstateret at hjemmesiden „kulturfokus“ står tilbage i forhold til den danske platform „Kulturnaut“. Det er mere enkelt og naturligt for kulturaktørerne at bruge „Kulturnaut“. Derudover har „kulturfokus“ endnu ikke den ønskede eller krævede synlighed i Danmark.

Magasinet „Kulturfokus“ vurderes delvis kritisk. Der postuleres at magasinet overvejende kun når ud til kulturbrugere, der i forvejen har god kendskab til grænseoverskridende kulturelle aktiviteter.

Det bliver kritiseret, at aviserne rapporterer for lidt om grænseoverskridende kulturarbejde.

Samlet set vurderes der, at en tilfredsstillende sigtbarhed er vanskelig at fremstille. Der ville altid kunne findes personer eller grupper der ikke er blevet nået. En respondent erklærede, at han ikke havde fået kendskab til Kulturaftalen hvis ikke han var blevet direkte informeret. På denne baggrund bør det være klart at Kulturaftalen må prioritere opgaven at skabe synlighed i medierne meget højt.

Såsom førhen respondenterne fra Kulturudvalget og Kulturfaggruppen, henviser også de adspurgte projektaktører til at de grænseoverskridende kulturaktiviteter (med primær fokus på Kulturaftalen og Interreg-projekter) har brug for et overordnet branding.

Anbefalinger og ideer for den næste periode

Den grundlæggende konsensus er: Kulturaftalen er et forbillede og for regionen en unik chance for at udvikle nye strukturer. Her er der sat en impuls der skal følges op. At nedbryde mentale barrierer kræver meget tid og energi. Én respondent udtrykker: „Dette er den første formelle grænseoverskridende kulturaftale, og jeg er stolt af at være en del af den“.

Efterfølgende drejer det sig således om udtalelser til perspektiver og nye ideer for det fremtidige samarbejde.

Strategi:

Kulturaftalen kunne stadig udvikle en skarpere profil. Tværfaglige tilgange, f.eks. „Kunst versus fodbold“ kan bidrage til den udvikling.

Det bliver nævnt flere gange, at der er et generelt problem med projektorienteret kulturarbejde. Projektfinansiering fokuserer primært på det „nye“ og det „innovative“. Der mangler muligheder for at fortsætte og videreudvikle det bestående. Det er almen kendt, at mange kulturaktiviteter ikke er i stand til at indtjene omkostninger. Det ville være ønskeligt, hvis den „rigtige“ og „gode“ aktivitet kunne opnå yderligere assistance. Som kulturaktør er det til tider frustrerende permanent at skulle genopfinde sig selv.

Marketing:

Der bliver formuleret, at projekterne har brug for det overordnede marketing. Det er netop denne støtte som hjælper på et praktisk plan. Derved kan der nås ud til flere medier og synligheden af det grænseoverskridende kulturrum såsom de enkelte

projekter kan øges udadtil. Derved bliver det også muligt at tage bedre hensyn til „udkantsområderne“.

Facebook og hjemmesiden „Kulturfokus“ skal videreudvikles.

Det ville være vigtigt at opnå et bedre samarbejde med de tyske og danske aviser. Her skal der etableres en større nærhed til medierne.

Branding:

Der er brug for at udvikle et bedre branding (logo). Her skal der spørges: Hvad er Kulturaftalen? Respondenterne savner i denne sammenhæng en bedre forbindelse mellem de forskellige kulturtiltag.

Aktiviteter:

Der blev henvist til Kulturaftalens kick-off workshops. De bidrog til at sætte samarbejde mellem aktører igang og bidrog til at danne netværk. Der bliver ønsket flere af sådanne arrangements.

Fagrådernes arbejde bliver savnet. Flere respondenter ønsker at deres arbejde blive genoptaget.

4.3 Opsummering af resultaterne

Efterfølgende bliver alle udtalelser sammenfattet og sorteret efter overskrifter.

Udgangspunkt og kulturaftalens rolle

- Udtalelserne henviser til, at der er en tydelig forskel i kulturen (kulturforståelse og kulturkonsum) på begge sider af grænsen.
- Udtalelserne henviser til, at et fælles kulturrum først kann vokse, når der opstår en gensidig forståelse for historien. „Historie“ er „kultur“ og præger den interkulturelle (D/DK) kompetence. Her har der frem til den nyere fortid stadig været ressentiments – mere på dansk side. Aktuelt kan der fornemmes en tydelig åbningsproces.
- Næsten alle adspurgte henviser til den gode udgangssituation på grund af det allerede bestående samarbejde, i særdeleshed det mangeårige arbejde med Interreg projekterne, ansøgningen omkring kulturhovedstaden Sønderborg og projekt Dybbøl 2014.
- Kulturaftalen er et vigtigt bidrag i videreudviklingen af det grænseoverskridende arbejde. Kultur åbner op for økonomisk samarbejde. I den forbindelse er fokus på de unge generationer vigtig.
- Sprogbarrieren er stadig stor. I sammenhæng med støtteordninger er der sket tydelige udviklinger, uden for dette område er der stadig et stort behov..
- Kulturaftalen er en god start – målene blev kun delvist nået – men 4 år er ikke nok, for at skabe et fælles grænseoverskridende kulturrum– der skal bygges op på de positive resultater.

- Nogle danske interviewpersoner fremhæver, at Kulturaftalen er en dansk model og beskriver, at arbejdet indtil videre har fungeret meget godt og organiseret i den danske sammenhæng. I den grænseoverskridende sammenhæng er arbejdet nyt og har på den tyske side ført til bedre samarbejde blandt partner, mens det tidligere gode samarbejde på den danske side har lidt.

Indsatsområderne: Interkulturel kompetence, fælles kulturrum og talentudvikling

- Den interkulturelle kompetence er blevet væsentlig forbedret blandt kulturaktørerne, i særdeleshed hos de involverede i projekterne. Projekterne er nået ud til mange unge mennesker og det er en god investering i fremtiden
- Kulturaftalen har bidraget til kontinuitet i det grænseoverskridende kultursamarbejde.
- Alle involverede i Kulturaftalen er blevet styrket i deres forståelse for kulturaftalens målsætninger.
- Kendskab til kulturrummet på den anden side af grænsen er blevet tydelig forbedret. Det gælder dog primært kulturens aktører og i væsentlig mindre grad for kulturen brugere (publikum).
- Kulturaftalens målsætninger er endnu ikke nået ud til den „brede befolkning “ i større omfang.
- Alle projekter har klart bidraget til målsætningerne i Kulturaftalen – alle projektdeltagere har lagt sig Kulturaftalens vision på sinde og har levet dette i deres projekter.
- Alle projekter fastslår, at understøttelsen for projekterne tydeligt har højnet kvaliteten i det kulturelle arbejde og at nye (grænseoverskridende) kundegrupper er blevet nået. Publikum har reageret positivt på denne udvikling.
- Talentudvikling i projekterne har fungeret godt. Ikke desto mindre er der stadig behov for en diskussion om hvordan talentudvikling skal defineres. Drejer det sig om "at udvikle alle, for at opdage talenter?" Eller om "målrettet at udvikle talenter?" Dette er endnu ikke klart defineret i målsætningen.

Kulturaftalens synlighed

- Synligheden er blevet styrket , men kan stadig forbedres væsentligt.
- Men synligheden er størst tæt på grænsen og med stigende afstand fra grænsen aftager den tydeligt. Der er tydelig forskel på øst og vest områderne – østpå er der flere synlige kulturarrangementer.
- Der skal gøres mere for synligheden af det fælles kulturrum. Der kan „aldrig laves nok marketing“. Dette skal også ses på baggrund af at den kulturelle sektor er kompleks, med mange målgrupper og informationskanaler.
- Der skal gøres mere indenfor de forskellige målgruppers forskellige informationskanaler – de unge menneskers kanaler kan gøres mere attraktive.

- Det grænseoverskridende kulturrums „branding“ kan forbedres tydeligt – der findes „for mange“ forskellige aktiviteter med forskellige „logoer“, det fører ofte til forvirring.
- Aviserne burde igen berette mere eksplicit om det fælles kulturrum. Aktuelt beretter de for lidt.
- Kulturfokus hjemmeside er god – indhold kan forbedres, kan struktureres mere stringent og nå ud til flere brugere.
- Kulturfokus magasinet cost/benefit-relation burde undersøges mere nøjagtig.
- De enkelte projekter har brug for Kulturaftalens overordnede markedsføring. Det er netop denne støtte der hjælper, alene kan projekterne ikke skabe denne omfattende markedsføring.

Politikens rolle og udtalelser om administrationen

- Kulturaftalens operationelle arbejde og organisering vurderes efter nogle indledende begyndervanskeligheder klart med et „godt“.
- Der hersker almen enighed omkring de grundlæggende rollefordelinger i arbejdet: Det professionelle personale er i Sekretariatet, Kulturfaggruppen rådgiver og Kulturudvalget bevilliger aktiviteter hhv. tilskud.
- Arbejdet indenfor Kulturudvalget er allerede et instrument for udvikling af interkulturel kompetence. Det er godt at der findes den personlige udveksling, det styrker den ønskede udvikling.
- Kulturudvalget er mellemløbet til de regionale og lokale politikere. Alle medlemmer burde indtage denne rolle. En bred politisk opbakning i regionen for Kulturaftalen er nødvendig.
- Kommunerne kan i det „daglige kulturarbejde“ gøre mere for at understøtte Kulturaftalen, idet de formidler oplysninger over deres informationskanaler.
- Danske kulturudvalgsmedlemmer vil helst fælle strategiske og overordnede afgørelser efter „armslængde-princippet“, mens tyske medlemmer helst er med til de detaljerede afgørelser.
- Administrationen har organiseret sig fint efter problemer i starten, reglerne er lidt for bureaukratiske – administrationen burde få mere „armslængde“ – den burde være tættere på kulturmiljøet.
- En særlig udfordring er det store antal aktører, der har meget forskellige forventninger. Dette faktum og kravet om tosprogede dokumenter binder mange ressourcer som mangler andre steder for egne initiativer.
- Projekterne har gennemgående været tilfredse med arbejdet i administrationen. Ansøgningsformaliteterne var godt nok lidt bureaukratiske, men alligevel ikke komplicerede. Sekretariatets hjælp i ansøgningsprocessen var god, og personalet var venlig og åben overfor alle spørgsmål.

5. anbefalinger og ideer for den næste periode

- I flere tilfælde (i særdeleshed fra kulturfaggruppen) fremsættes forslaget at det vil være mere målsigtet at udvikle et eget Kulturaftale-Makroprojekt. Det kan bidrage til at lægge fokus på projekttemaer i områder der har behov for udvikling. I stedet for at vente på projektansøgninger kan der udvikles egne prioriteter og det er muligt at arbejde målrettet for synligheden indenfor regionen. Det sørger også for afgrænsning overfor Interreg projektet KursKultur. Partnere og partneradministrationer kan tages mere i ansvar gennem uddelegering af opgaver. Dette forslag vurderes meget forskelligt - der er både tilhængere og modstandere af en sådan tilgang.
- Der kan fokuseres mere på projekttemaer indenfor områder hvor der er identificeret behov for udvikling. I stedet for at vente på ansøgninger kan der udvikles egne projektideer.
- Børn og unge er morgendagens aktører – der kan lægges mere fokus på denne målgruppe.
- Indenfor området PR og markedsføring er øget aktivitet påkrævet. Mere synlighed på dette område fører til målet, på dette område „kan der ikke gøres nok“. Branding af det kulturelle arbejde på tværs af grænsen er forvirrende. En unik og genkendelig branding er nødvendigt, også for at bidrage til at kommunikationen bedre kan følge en „rød tråd“.
- Regelmæssige begivenheder (workshops, konferencer, etc.) kann befrugte samarbejdet mellem aktører og bidrage til dannelsen af netværk.
- Et stort regelmæssigt grænseoverskridende kulturarrangement kan styrke kulturrummet.
- Politikerne burde få mere information, f.eks. gennem en regionalkonference, som henvender sig specielt til politikere. Dermed kan der skabes mere opmærksomhed og acceptans.
- Fremtrædende ambassadører kan gøre reklame for det fælles kulturrum.
- Ansatte i kulturinstitutioner kan bidrage mere til synligheden. De skal aktivt involveres i det grænseoverskridende samarbejde, så de også bliver ambassadører for Kulturaftalen.
- Fagrådernes arbejde savnes. Flere respondenter ønsker, at denne aktivitet genoptages.

6. Temaer med yderligere behov for afklaring og diskussion

Udtalelserne henviser til, at der er en tydelig forskel i kulturen (kulturforståelse og kulturkonsum) på begge sider af grænsen. Disse udtalelser bliver ikke defineret nærmere. Dette emne indeholder eventuelt behov for yderligere præcisering og diskussion.

Der bliver anmærket, at målsætningen indtil nu ikke nærmere beskriver hvordan talentudvikling skal defineres. Drejer det sig om "at udvikle alle, for at opdage talenter?"

Eller om "målrettet at udvikle talenter?" Dette emne indeholder eventuelt behov for yderligere præcisering og diskussion.

Der gives ofte udtryk for, at organisering og administrering af Kulturaftalen er bureaukratisk. Hvordan dette detaljeret skal forstås bliver ikke nærmere forklaret af respondenterne. Dette emne indeholder eventuelt behov for yderligere præcisering og diskussion.

Danske kulturudvalgsmedlemmer vil helst fælle strategiske og overordnede afgørelser efter „armslængde-princippet“, mens tyske medlemmer helst er med til de detaljerede afgørelser. Dette emne er af stor betydning og har behov for yderligere diskussion.

I flere tilfælde (i særdeleshed fra kulturfaggruppen) fremsættes forslaget, at det vil være mere målrettet at udvikle et eget Kulturaftale-Makroprojekt, istedet for at betragte Kulturaftalen som en projekt-tilskudsordning. Dette emne er af stor strategisk betydning og har behov for yderligere diskussion.

7. Bilag

1. Evaluerings-ordre
2. Liste over anvendte kilder
3. Exemplar af anvendte spørgeskemaer
4. Sammenfatning af respondenternes svar